

Recenzja

Oleksiy Artyshuk

W kręgu humanistycznej refleksji nad turystyką kulturową

Redaktor: Marek Kazimierczak (praca zbiorowa)

Wydawnictwo: AWF, Poznań

Wydanie: rok 2008

ISBN: 978-83-61414-09-4

Ilość stron: 434

Oprawa: Miękka

W jednej z dziedzin naukowej refleksji nad turystyką w naszym kraju rok miniony (2008) okazał się na pewno przełomowy. O ile bowiem do tej pory nie ukazała się w języku polskim ani jedna poważna pozycja książkowa na temat turystyki kulturowej, to rok ten zaowocował od razu aż pięcioma zwartymi publikacjami, z których cztery należy uznać za spełniające kryteria prac naukowych¹. Seria rozpoczęła się od książki A. Mikosa v. Rohrscheidt: "Turystyka Kulturowa. Fenomen, potencjał, perspektywy" (Gniezno), wydanej w lutym. Kończy ją omawiana właśnie pozycja: wydana w październiku 2008 pierwsza zbiorowa monografia poświęcona tej problematyce pod redakcją M. Kazimierczaka. Na uznanie zasługuje fakt, że – będąc zbiorowym dziełem prelegentów konferencji naukowej, odbywającej się w Poznaniu i zorganizowanej przez Zakład Kulturowych podstaw Turystyki tamtejszego AWF-u - zgodnie z dobrym, niestety mało w Polsce rozpowszechnionym obyczajem – publikacja ukazała się w dniu rozpoczęcia konferencji, co umożliwiło jej autorom skoncentrowanie się w swoich wystąpieniach na najciekawszych problemach i kwestiach dyskusyjnych podjętej przez nich w poszczególnych opracowaniach problematyki, odsyłając zainteresowanych do lektury tekstów, omawiających ją całościowo.

Omawiana publikacja składa się z pięciu obszernych rozdziałów, w których teksty poszczególnych autorów zostały pogrupowane zgodnie z ich tematyką.

W rozdziale pierwszym, zatytułowanym „Fenomen turystyki kulturowej w antropologicznej odsłonie”, obok niezbędnego w tym miejscu uporządkowania definicyjnego przedmiotu refleksji (artykuł A. Mikosa v. Rohrscheidt) umieszczone zostały teksty naświetlające problematykę turystyki kulturowej z punktu widzenia nauk humanistycznych (opracowania W. Burszty, A. Woźniak, K., Podemskiego i J. Isańskiego, wreszcie bardziej szczegółowe teksty zajmujące się zachowaniami rytualnymi w kontekście podróżowania (R. Prinke) oraz przemianami turystyki miejskiej w kierunku dostawcy ofert rozrywkowych (P. Geise).

Rozdział drugi („Turystyczno-podróżnicze peregrynacje śladami dziedzictwa kulturowego”) zbiera dziesięć tekstów poświęconych popularnym i znacznie rzadziej wybieranym tematom i kierunkom podróży kulturowych (artykuły T. Jędrysiaka, C. Jastrzębskiego, P. Różyckiego, M. Banaszkiewicz, M. Hamrol, M. Kruszony, P. Kłodkowskiego i D. Liśkiewicza) a także niektórym aspektom lub epizodom ich dziejów (prace P. Godlewskiego, K. Ferfet, A. Niemczyk i R. Seweryn).

Trzeci rozdział, noszący tytuł „Formy i przejawy turystyki kulturowej” gromadzi dziewięć prac, których autorzy dokonują analizy niektórych rodzajów tego segmentu turystyki (są to artykuły I. Miedzińskiej, J. Poczty, A. Machnik, W. Rozwadowskiego, O. Smoleńskiej i M. Stuczyńskiego) lub przedstawiają szczegółowe przedmioty zainteresowań

¹ Por. recenzja O. Artyshuka : 1/2009, s. 31-33, www.turystykakulturowa.org dostęp w dn. 18.02. 2009, archiwum numerów)

turystów (S. Tanaś) albo wybrane destynacje wypraw kulturowych wraz z opisem ich przebiegu i analizą ich (pozytywnego) wpływu na funkcjonujące na docelowych obszarach wybrane dziedziny kultury (E. Marszałek, T. Madej).

Osiem tekstów, umieszczonych w rozdziale czwartym („W sferze kulturowych doświadczeń turysty”) poświęconych jest kulturowemu wymiarowi podróżowania znanych i mniej znanych osób (artykuły A. Wizy, M. Golki, A. Kaczmarek, T. Sahaja) jak również wybranych rodzajów turystyki (prace W. Cynarskiego, J. Mosza i B. Frydryczak).

Ostatni, piąty rozdział prezentuje zapowiedziane w swym tytule „Trendy i perspektywy rozwoju turystyki kulturowej” (w pracach A. Królikowskiej-Tomeczak, M. Kazimierczaka, A. Basińskiej, E. Markiewicz, P. Koralewskiej, I. Wyszowskiej i E. Wasiuk). Ponadto autorzy niektórych zamieszczonych tu opracowań (K. Buczkowska i D. Żywiecka) podejmują problematykę misji współczesnej turystyki kulturowej i postulatów kierowanych pod adresem tego rodzaju zorganizowanego podróżowania.

Z punktu widzenia jej przydatności dla badających problematykę turystyki kulturowej omawiana publikacja posiada szereg niewątpliwych zalet.

Zbiera ona (po raz pierwszy w obszarze polskiej literatury naukowej) owoce filozoficznej, antropologicznej i socjologicznej refleksji nad fenomenem turystyki kulturowej, wychodząc tym samym poza jej opisy faktograficzne oraz egzemplaryczne analizy jej poszczególnych form. Są to zwłaszcza opracowania W. Burszty, Krzysztofa Podemskiego i R. Prinke, zebrane w rozdziale pierwszym oraz artykuł M. Kazimierczaka (s. 347-358), zamieszczony w rozdziale piątym.

Monografia umożliwia (jakkolwiek niepełny, to jednak reprezentatywny) przegląd środowiska polskich badaczy, zajmujących się tą problematyką oraz podejmowanych przez nich kwestii szczegółowych. Zebrane są tutaj m.in. opracowania większości autorów, zajmujących się w Polsce turystyką kulturową, w tym trojga z czwórki autorów dotychczas opublikowanych pozycji książkowych na jej temat².

Omawiana publikacja daje także rzetelną definicję zjawiska turystyki kulturowej. W tym kontekście jej mocną stroną jest opracowanie A. Mikosa v. Rohrscheidt³, który najpierw zebrał i poddał analizie różnorodne przykłady funkcjonujących definicji turystyki kulturowej, następnie zaś podjął udaną próbę przedstawienia jej całościowego określenia, tym samym dokonując jej funkcjonalnego i klarownego wyodrębnienia na tle innych rodzajów turystyki.

Po raz pierwszy tak wyraźnie w kontekście polskiej refleksji nad turystyką kulturową jako całością umieszczono także takie szczegółowe zagadnienia graniczne, jak kulturowo-turystyczny aspekt zjawiska sztuk walki⁴ i tenże aspekt w odniesieniu do turystyki kosmicznej⁵, czy odrębne ukazanie turystyki, skierowanej na atrakcje natury muzycznej jako formy turystyki kulturowej⁶, co podkreśla pionierski charakter monografii przynajmniej w odniesieniu do tych dziedzin. Rozwinięta została także obecna już w polskiej literaturze fachowej problematyka turystyki biograficznej w naszym kraju (I. Wyszowska) oraz podróżowania motywowanego książką i lekturą (W. Rozwadowski).

Inną mocną stroną omawianej publikacji jest fakt, że znalazło się w niej miejsce na wyraźne wyartykułowanie oczekiwań, formułowanych wobec turystyki kulturowej naszych czasów: mającej ambicje być nowoczesnym, a przecież stanowiącej jednocześnie najbardziej klasyczny ze wszystkich segmentów turystyki. Ten aspekt najwyraźniej występuje w pracach E. Wasiuk (s. 371-380), K. Buczkowskiej (s.425-431) i D. Żywieckiej (s. 421-424).

² Z tej grupy wśród autorów opracowań w omawianej monografii zabrakło tylko A. Kowalczyka, redaktora i głównego autora wydanej przez Uniwersytet Warszawski publikacji: *Turystyka Kulturowa. Spojrzenie geograficzne* (Warszawa, 2008).

³ Mikos v. Rohrscheidt A., *Turystyka kulturowa – Wokół definicji*, s. 28- 49

⁴ W.J. Cynarski, *Kulturowe wymiary sztuk walki*, s. 329-338

⁵ J. Mosz, *Astroturystyka - w poszukiwaniu granic doświadczenia turystycznego*, s. 337- 346

⁶ I. Miedzińska, *Krajobraz dźwiękowy w turystyce kulturowej – peregrynacje muzyczne*, s. 196-201

Jak to ma miejsce w przypadku większości dzieł zbiorowych, zwłaszcza tych o pionierskim charakterze, i tutaj można wskazać kilka nieco słabszych stron, wymagających dalszego dopracowania lub nawet szerszego i zgodnego z dostępnymi wynikami badań przemyslenia podjętej problematyki.

Zarówno objętość i poziom merytoryczny poszczególnych opracowań, jak i podejmowana w nich tematyka wykazuje znaczne (może zbyt znaczne jak na jednolitą publikację?) różnice i prezentuje szerokie (w niektórych przypadkach może zbyt szerokie?) spektrum tematów, obejmujących zagadnienia szczegółowe mniej istotne i niekoniecznie zbieżne z deklarowanym w tytule zakresem tematycznym publikacji.

Wydaje się także, że w przypadku decyzji o umieszczeniu w publikacji przynajmniej jednego z opracowań przekroczono nawet najszerzej określone ramy wyznaczone przez powszechnie przyjęte definicje realnej turystyki⁷.

Z kolei niektórzy autorzy opracowań nie ustrzegli się przed zbyt daleko idącymi uproszczeniami, jak to miało miejsce choćby w zdefiniowaniu całego rozwoju turystyki li tylko jako „próby podporządkowania natury celom turystycznym”⁸, dokonanego w kontekście opracowania skądinąd ciekawego i podejmującego ważki aspekt analizy fenomenu współczesnego podróżowania.

Niezależnie od tych – nielicznych przecież - niedostatków omawiana pozycja zdecydowanie zasługuje na polecenie wszystkim, którzy chcą zająć się problematyką turystyki kulturowej poważnie i za pomocą lektury uzyskać jej wielostronny obraz. Może też stanowić źródło cennych inspiracji do dalszej refleksji w odniesieniu do niejednego podjętego w niej tylko fragmentarycznie wątku. Niezależnie od tego książka według opinii autora niniejszego tekstu będzie w najbliższych latach stanowiła lekturę obowiązkową dla każdego piszącego w Polsce pracę akademicką na tematy związane z turystyką kulturową lub dotykającą jej problematyki w ramach szerszego kontekstu.

---

⁷ Mowa tu o pracy J. Ząbkowskiej-Para „Peregrynacje mistyczne jako przejaw turystyki kulturowej”, s. 288-299

⁸ Takie sformułowanie znajdujemy w artykule B. Frydryczak „Środowisko naturalne w doświadczeniu turystycznym”, na s. 315.